C/2025/3981

20.8.2025

PRIPOROČILO SVETA

z dne 8. julija 2025

o ekonomski, socialni, strukturni in proračunski politiki ter politiki zaposlovanja Irske

(C/2025/3981)

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 121(2) in člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1263 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2024 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 ([1]) in zlasti člena 3(3) Uredbe,

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije,

ob upoštevanju resolucij Evropskega parlamenta,

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,

ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,

ob upoštevanju mnenja Odbora za socialno zaščito,

ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,

ob upoštevanju naslednjega:

Splošne ugotovitve

(1) Uredba (EU) 2024/1263, ki je začela veljati 30. aprila 2024, določa cilje okvira ekonomskega upravljanja, katerega namen je spodbujati zdrave in vzdržne javne finance, z reformami in naložbami pa trajnostno in vključujočo rast in odpornost, ter preprečiti čezmerni javnofinančni primanjkljaj. Uredba določa, da Svet in Komisija izvajata večstranski nadzor v okviru evropskega semestra v skladu s cilji in zahtevami iz Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU). Evropski semester vključuje zlasti oblikovanje specifičnih priporočil za državo in nadzor nad njihovim izvajanjem. Navedena uredba spodbuja tudi nacionalno odgovornost za fiskalno politiko in poudarja njeno srednjeročno usmerjenost skupaj z učinkovitejšim in skladnejšim izvrševanjem. Vsaka država članica mora Svetu in Komisiji predložiti nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrt, ki vsebuje njene fiskalne, reformne in naložbene zaveze za obdobje štirih ali petih let, odvisno od trajanja zakonodajnega obdobja v zadevni državi članici. Pot gibanja očiščenih odhodkov ([2]) v teh načrtih mora biti skladna z zahtevami iz navedene uredbe, vključno z zahtevami, da se najpozneje do konca prilagoditvenega obdobja dolg sektorja država začne dovolj verjetno zmanjševati ali se še naprej dovolj verjetno zmanjšuje ali pa ostane na preudarni ravni pod 60 % bruto domačega proizvoda (BDP) ter da se primanjkljaj sektorja država srednjeročno zmanjša pod referenčno vrednost 3 % BDP iz Pogodbe in/ali ohranja pod to vrednostjo. Kadar se država članica zaveže ustreznemu sklopu reform in naložb v skladu z merili iz navedene uredbe, se lahko prilagoditveno obdobje podaljša za največ tri leta.

([1]) UL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Očiščeni odhodki, kot so opredeljeni v členu 2, točka 2, Uredbe (EU) 2024/1263: „očiščeni odhodki“ pomenijo javnofinančne odhodke brez: (i) odhodkov za obresti; (ii) diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov; (iii) odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije; (iv) nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija; (v) cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter (vi) enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

(2) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta ([3]), s katero je bil vzpostavljen mehanizem za okrevanje in odpornost, je začela veljati 19. februarja 2021. Mehanizem za okrevanje in odpornost državam članicam zagotavlja finančno podporo za izvajanje reform in naložb, s čimer daje fiskalno spodbudo, ki jo financira Unija. V skladu s prednostnimi nalogami evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik mehanizem podpira gospodarsko in socialno okrevanje ter hkrati poganja trajnostne reforme in naložbe, zlasti pa spodbuja zeleni in digitalni prehod ter veča odpornost gospodarstev držav članic. Poleg tega prispeva h krepitvi javnih financ, spodbujanju rasti in ustvarjanja delovnih mest v srednje- in dolgoročnem obdobju, izboljševanju teritorialne kohezije v Uniji ter podpiranju nadaljnjega izvajanja evropskega stebra socialnih pravic.

(3) Cilj Uredbe (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta ([4]) (v nadaljnjem besedilu: uredba REPowerEU), ki je bila sprejeta 27. februarja 2023, je postopno odpraviti odvisnost Unije od uvoza ruskih fosilnih goriv. To pripomore k doseganju energetske varnosti in diverzifikaciji oskrbe Unije z energijo, hkrati pa povečuje uporabo energije iz obnovljivih virov, zmogljivosti za shranjevanje energije in energetsko učinkovitost. Irska je v svoj nacionalni načrt za okrevanje in odpornost dodala novo poglavje REPowerEU za financiranje ključnih reform in naložb, ki bodo pomagale doseči cilje načrta REPowerEU.

(4) Irska je 28. maja 2021 Komisiji predložila nacionalni načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 18(1) Uredbe (EU) 2021/241. Na podlagi člena 19 navedene uredbe je Komisija v skladu s smernicami za ocenjevanje iz Priloge V ocenila ustreznost, uspešnost, učinkovitost in skladnost načrta za okrevanje in odpornost. Svet je 8. septembra 2021 sprejel izvedbeni sklep o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Irsko ([5]), ki je bil na podlagi člena 18(2) spremenjen 8. decembra 2023 zaradi posodobitve najvišjega finančnega prispevka za nepovratno finančno podporo ([6]), 21. junija 2024 pa zaradi vključitve poglavja REPowerEU ([7]). Pogoj za izplačilo obrokov je, da Komisija v skladu s členom 24(5) sprejme sklep, v katerem navede, da je Irska zadovoljivo izpolnila ustrezne mejnike in cilje, določene v izvedbenem sklepu Sveta. Za zadovoljivo izpolnitev je potrebno, da doseženi predhodni mejniki in cilji za isto reformo ali naložbo niso bili izničeni.

(5) Svet je 21. januarja 2025 na priporočilo Komisije sprejel priporočilo, v katerem je potrdil nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrt Irske ([8]). Načrt je bil predložen v skladu s členom 11 in členom 36(1), točka (a), Uredbe (EU) 2024/1263, zajema pa obdobje od leta 2025 do leta 2029 in določa proračunsko omejitev v obliki najvišje stopnje rasti očiščenih odhodkov za štiriletno obdobje.

(6) Komisija je 26. novembra 2024 sprejela mnenje o osnutku proračunskega načrta Irske za leto 2025. Na isti datum je na podlagi Uredbe (EU) št. 1176/2011 sprejela poročilo o mehanizmu opozarjanja za leto 2025, v katerem Irske ni opredelila kot eno od držav članic, za katero bi bilo treba opraviti poglobljeni pregled. Sprejela je tudi priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja ter predlog skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2025, v katerem je analizirano izvajanje smernic za zaposlovanje in načel evropskega stebra socialnih pravic. Svet je priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja ([9]) sprejel 13. maja 2025, skupno poročilo o zaposlovanju pa 10. marca 2025.

([3]) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Uredba (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. februarja 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2021/241 glede poglavij REPowerEU v načrtih za okrevanje in odpornost ter spremembi uredb (EU) št. 1303/2013, (EU) 2021/1060 in (EU) 2021/1755 ter Direktive 2003/87/ES (UL L 63, 28.2.2023, str. 1, ELI: http://data.europa. eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Izvedbeni sklep Sveta z dne 8. septembra 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Irsko (ST 11046/2021).

([6]) Izvedbeni sklep Sveta z dne 8. decembra 2023 o spremembi Izvedbenega sklepa z dne 8. septembra 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Irsko (ST 15965/2023).

([7]) Izvedbeni sklep Sveta z dne 21. junija 2024 o spremembi Izvedbenega sklepa z dne 8. septembra 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Irsko (ST 10262/2024).

([8]) Priporočilo Sveta z dne 21. januarja 2025 o potrditvi nacionalnega srednjeročnega fiskalno-strukturnega načrta Irske (UL C, C/2025/667, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/667/oj).

([9]) Priporočilo Sveta z dne 13. maja 2025 o ekonomski politiki euroobmočja (UL C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) Komisija je 29. januarja 2025 objavila kompas za konkurenčnost, tj. strateški okvir, katerega cilj je v naslednjih petih letih povečati svetovno konkurenčnost EU. V njem so opredeljeni trije nujni elementi preobrazbe za trajnostno gospodarsko rast: (i) inovacije; (ii) razogljičenje in konkurenčnost ter (iii) varnost. Za zapolnitev inovacijske vrzeli si EU prizadeva spodbujati industrijske inovacije, podpirati rast zagonskih podjetij s pobudami, kot je strategija EU za zagonska podjetja in podjetja v razširitveni fazi, ter pospeševati uvajanje naprednih tehnologij, kot sta umetna inteligenca in kvantno računalništvo. V prizadevanju za bolj zeleno gospodarstvo je Komisija predstavila celovit akcijski načrt za cenovno dostopno energijo in dogovor o čisti industriji, ki zagotavljata, da bo prehod na čisto energijo ostal stroškovno učinkovit in naklonjen konkurenčnosti, zlasti za energetsko intenzivne sektorje, ter da bo gonilo rasti. Za zmanjšanje pretiranih odvisnosti in povečanje varnosti je Unija zavezana krepitvi svetovnih trgovinskih partnerstev, diverzifikaciji dobavnih verig ter zagotavljanju dostopa do kritičnih surovin in virov čiste energije. Te prednostne naloge temeljijo na horizontalnih dejavnikih, in sicer poenostavitvi zakonodaje, poglabljanju enotnega trga, financiranju konkurenčnosti ter uniji prihrankov in naložb, spodbujanju spretnosti in kakovostnih delovnih mest ter boljšem usklajevanju politik EU. Kompas za konkurenčnost je usklajen z evropskim semestrom, s čimer zagotavlja, da so ekonomske politike držav članic skladne s strateškimi cilji Komisije, ter ustvarja enoten pristop k ekonomskemu upravljanju, ki spodbuja trajnostno rast, inovacije in odpornost po vsej Uniji.

(8) Evropski semester za usklajevanje ekonomskih politik se v letu 2025 nadalje razvija skupaj z izvajanjem mehanizma za okrevanje in odpornost. Za izpolnjevanje prednostnih nalog politik v okviru evropskega semestra je še vedno bistveno, da se v celoti izvajajo načrti za okrevanje in odpornost, saj prispevajo k učinkoviti obravnavi vseh ali znatnega dela izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za države, izdanih v zadnjih letih. Ta specifična priporočila za države ostajajo enako relevantna za oceno spremenjenih načrtov za okrevanje in odpornost v skladu s členom 21 Uredbe (EU) 2021/241.

(9) Specifična priporočila za države za leto 2025 zajemajo ključne izzive ekonomske politike, ki niso v zadostni meri obravnavani z ukrepi, vključenimi v načrte za okrevanje in odpornost, ob upoštevanju ustreznih izzivov, opredeljenih v specifičnih priporočilih za države za obdobje 2019–2024.

(10) Komisija je 4. junija 2025 objavila poročilo o državi za Irsko za leto 2025. V njem je ocenila napredek Irske pri izvajanju zadevnih specifičnih priporočil za državo ter izvajanje načrta za okrevanje in odpornost na Irskem. Na podlagi te analize so bili v poročilu o državi opredeljeni najbolj pereči izzivi, s katerimi se sooča Irska. Prav tako je bil v njem ocenjen napredek Irske pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic ter pri doseganju krovnih ciljev Unije za leto 2030 glede zaposlovanja, spretnosti ter zmanjševanja revščine in socialne izključenosti, pa tudi ciljev Združenih narodov glede trajnostnega razvoja.

Ocena letnega poročila o napredku

(11) Svet je 21. januarja 2025 priporočil naslednje najvišje stopnje rasti očiščenih odhodkov za Irsko: 5,1 % v letu 2025, 6,5 % v letu 2026, 4,9 % v letu 2027, 5,4 % v letu 2028 in 4,7 % v letu 2029, ki ustrezajo najvišjim kumulativnim stopnjam rasti, izračunanim glede na leto 2023, v višini 15,4 % v letu 2025, 22,8 % v letu 2026, 28,9 % v letu 2027, 35,8 % v letu 2028 in 42,3 % v letu 2029. Irska je 6. maja 2025 predložila letno poročilo o napredku ([10]) v zvezi z upoštevanjem priporočenih najvišjih stopenj rasti očiščenih odhodkov ter v zvezi z izvajanjem reform in naložb v odziv na glavne izzive, opredeljene v specifičnih priporočilih za državo v okviru evropskega semestra. Letno poročilo o napredku odraža tudi polletno poročanje Irske o napredku pri uresničevanju načrta za okrevanje in odpornost v skladu s členom 27 Uredbe (EU) 2021/241.

(12) Vojna agresija Rusije proti Ukrajini in njene posledice pomenijo eksistencialni izziv za Evropsko unijo. Komisija je priporočala usklajeno aktivacijo nacionalne odstopne klavzule v okviru Pakta za stabilnost in rast, da bi podprla prizadevanja EU za hitro in znatno povečanje odhodkov za obrambo, Evropski svet pa je ta predlog pozdravil 6. marca 2025.

([10]) Letna poročila o napredku za leto 2025 so na voljo na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_sl.

(13) Na podlagi podatkov, ki jih je potrdil Eurostat ([11]), se je presežek sektorja država na Irskem povečal s presežka v višini 1,5 % BDP v letu 2023 na presežek v višini 4,3 % v letu 2024, dolg sektorja država pa se je zmanjšal s 43,3 % BDP konec leta 2023 na 40,9 % konec leta 2024. Glede na izračune Komisije ta gibanja ustrezajo stopnji rasti očiščenih odhodkov v višini 8,2 % v letu 2024. Irska v letnem poročilu o napredku ocenjuje rast očiščenih odhodkov v letu 2024 na 8,0 %. Glede na ocene Komisije je bila fiskalna naravnanost ([12]), ki vključuje odhodke, financirane tako na nacionalni ravni kot na ravni EU, v letu 2024 pretežno nevtralna.

(14) Glede na letno poročilo o napredku se po makroekonomskem scenariju, na katerem temeljijo proračunske projekcije Irske, pričakuje rast realnega BDP v višini 4,1 % v letu 2025 in v višini 3,4 % v letu 2026, inflacija po HICP pa naj bi znašala 2,1 % v letu 2025 in v letu 2026. Glede na pomladansko napoved Komisije 2025 naj bi realni BDP v letu 2025 zrasel za 3,4 %, v letu 2026 pa za 2,5 %, inflacija po HICP pa naj bi znašala 1,6 % v letu 2025 in 1,4 % v letu 2026.

(15) Glede na letno poročilo o napredku naj bi se primanjkljaj sektorja država v letu 2025 zmanjšal na 1,5 % BDP, dolg sektorja država kot odstotek BDP pa naj bi se do konca leta 2025 spustil na 37,7 %. Ta gibanja ustrezajo rasti očiščenih odhodkov v višini 5,3 % v letu 2025. V pomladanski napovedi Komisije 2025 je za leto 2025 predviden presežek sektorja država v višini 0,7 % BDP. Zmanjšanje presežka v letu 2025 je predvsem posledica upočasnitve rasti prihodkov ob povišani stopnji negotovosti potrošnikov in podjetij ter odsotnosti visokih enkratnih prihodkov v letu 2024. Glede na izračune Komisije ta gibanja ustrezajo rasti očiščenih odhodkov v višini 6,7 % v letu 2025. Te projekcije večje rasti očiščenih odhodkov kot v letnem poročilu o napredku so posledica večje rasti tekočih odhodkov, ki jo je ocenila Komisija, vključno z različnimi predpostavkami o trajnem učinku svežnja o življenjskih stroških, napovedanega v proračunu za leto 2025, po letu 2024. Razlika med saldom sektorja država, ki ga je napovedala Komisija, in tistim, ki ga je napovedala Irska, je posledica razlik v osnovnih makroekonomskih predpostavkah in večje rasti tekočih odhodkov, ki jo je ocenila Komisija. Glede na ocene Komisije naj bi bila fiskalna naravnanost, ki vključuje odhodke, financirane tako na nacionalni ravni kot na ravni EU, v letu 2025 na splošno nevtralna. Dolg sektorja država kot odstotek BDP naj bi se po napovedih Komisije do konca leta 2025 zmanjšal na 38,6 %. Zmanjšanje deleža javnega dolga v BDP v letu 2025, popravljenega za znatne prilagoditve stanj in tokov, odraža predvsem napovedani javnofinančni presežek ter ugodno razliko med povprečno obrestno mero, ki jo vlada plača za dolg, in stopnjo rasti gospodarstva.

(16) Glede na pomladansko napoved Komisije 2025 naj bi se z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost v letu 2025 financirali odhodki sektorja država v višini manj kot 0,1 % BDP; v letu 2024 je ta delež prav tako znašal manj kot 0,1 % BDP. Odhodki, financirani z nepovratno podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost, omogočajo visokokakovostne naložbe in reforme za povečanje produktivnosti brez neposrednega učinka na saldo in dolg sektorja država Irske.

(17) Na Irskem so obrambni odhodki sektorja država med letoma 2021 in 2023 ostali stabilni pri 0,2 % BDP. ([13]) Glede na pomladansko napoved Komisije 2025 naj bi odhodki za obrambo tudi v letih 2024 in 2025 ostali stabilni pri 0,2 % BDP. To pomeni, da ni sprememb v primerjavi z letom 2021.

(18) Glede na pomladansko napoved Komisije 2025 naj bi očiščeni odhodki na Irskem v letu 2025 zrasli za 6,7 %, v letih 2024 in 2025 pa kumulativno za 15,5 %. Glede na pomladansko napoved Komisije 2025 naj bi bila rast očiščenih odhodkov na Irskem v letu 2025 nad priporočeno najvišjo stopnjo rasti, kar ustreza letnemu odstopanju ([14]) v višini 0,3 % BDP. V letih 2024 in 2025 naj bi bila tudi kumulativna stopnja rasti očiščenih odhodkov nad priporočeno najvišjo stopnjo rasti, kar ustreza odstopanju v višini manj kot 0,1 % BDP. Predvideno odstopanje nekoliko presega prag 0,3 % BDP za letno odstopanje, vendar ne presega praga 0,6 % BDP za kumulativno odstopanje. Na splošno to pomeni tveganje odstopanja od priporočene največje rasti očiščenih odhodkov, ko bodo naslednjo pomlad na voljo podatki o realizaciji za leto 2025.

([11]) Eurostat, Kazalniki eura z dne 22. aprila 2025.

([12]) Fiskalna naravnanost je opredeljena kot merilo spremembe osnovnega proračunskega položaja sektorja država na letni ravni. Cilj te naravnanosti je oceniti gospodarsko spodbudo, ki izhaja iz fiskalnih politik, tako tistih, ki se financirajo na nacionalni ravni, kot tistih, ki se financirajo iz proračuna EU. Fiskalna naravnanost se meri kot razlika med (i) srednjeročno potencialno rastjo in (ii) spremembo primarnih odhodkov brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, vključno z odhodki, ki se financirajo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov Unije.

([13]) Eurostat, javnofinančni odhodki po klasifikaciji funkcij države (COFOG). Zaradi metodoloških razlik med opredelitvijo, ki se uporablja za COFOG, in opredelitvijo, ki jo uporablja Nato, se lahko odhodki na podlagi opredelitve za COFOG razlikujejo od odhodkov na podlagi opredelitve Nata.

([14]) Z letom 2026 bodo ti podatki prikazani na kontrolnem računu, vzpostavljenem s členom 22 Uredbe (EU) 2024/1263.

(19) Glede na letno poročilo o napredku naj bi se presežek sektorja država v letu 2026 zmanjšal na 1,0 % BDP, dolg sektorja država kot odstotek BDP pa naj bi se do konca leta 2026 zmanjšal na 35,9 %. Na podlagi ukrepov politike, znanih na presečni datum napovedi, pomladanska napoved Komisije 2025 v letu 2026 predvideva javnofinančni presežek v višini 0,1 % BDP. Zmanjšanje presežka v letu 2026 odraža predvsem predpostavko o skromni rasti prihodkov in nadaljnji močni rasti odhodkov. Ta gibanja ustrezajo rasti očiščenih odhodkov v višini 6,2 % v letu 2026. Glede na ocene Komisije naj bi bila fiskalna naravnanost, ki vključuje odhodke, financirane tako na nacionalni ravni kot na ravni EU, v letu 2026 pretežno nevtralna. Dolg sektorja država kot odstotek BDP naj bi se po napovedih Komisije do konca leta 2026 zmanjšal na 38,2 %. Zmanjšanje deleža javnega dolga v BDP v letu 2026, popravljenega za znatne prilagoditve stanj in tokov, odraža predvsem razliko med povprečno obrestno mero, ki jo vlada plača za dolg, in stopnjo rasti gospodarstva.

Ključni izzivi politike

(20) Javne finance Irske so izpostavljene znatnim tveganjem, ker so njeni davčni prihodki močno skoncentrirani na razmeroma maloštevilnih multinacionalnih družbah v tuji lasti. Še posebej izpostavljeni so prihodki od davka od dohodkov pravnih oseb, ki so se od leta 2019 več kot podvojili in so leta 2024 znašali 28,1 milijarde EUR (19 % prihodkov države). Leta 2023 je več kot polovico teh prihodkov plačalo le 10 velikih podjetij. Poleg tega organi ocenjujejo, da je polovica prihodkov od davka od dohodkov pravnih oseb nepričakovana in po naravi zelo negotova. Posledično bi lahko mednarodni dogodki, kot so spremembe v trgovinski in davčni politiki ZDA ali svetovnem davčnem okolju, znatno vplivali na stabilnost prihodkov Irske. Ustanovitev skladov Future Ireland Fund ter Infrastructure, Climate and Nature Fund je namenjena usmerjanju nepričakovanih prihodkov v dolgoročnejše cilje glede porabe. Irski bi koristilo, če bi povečala odpornost svojih javnih financ z diverzifikacijo virov prihodkov. V ta namen bi lahko Irska povečala donos od davkov na kapital in premoženje, pregledala davčne odhodke, ki dejansko ne dosegajo želene ravni prerazporeditve ali drugih ciljev, ali izboljšala način, kako davčni sistem podpira okoljske cilje. Kar zadeva porabo, ostajajo pomisleki, povezani z vplivom stroškovne učinkovitosti zdravstvenega sistema na fiskalno vzdržnost. Pričakuje se, da se bo zaradi staranja prebivalstva poraba Irske za javno zdravstveno varstvo do leta 2070 povečala za 1,5 odstotne točke kot odstotek BDP, kar je precej nad predvidenim povečanjem povprečja EU za 0,4 odstotne točke. Ker je zdravstveni sistem preveč odvisen od drage bolnišnične oskrbe, ki jo še poslabšuje pomanjkanje splošnega primarnega zdravstvenega varstva, obstajajo možnosti za reformo, da bi se zmanjšal pritisk na bolnišnice.

(21) Načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 19(3), točka (b), Uredbe (EU) 2021/241 in merilom 2.2 iz Priloge V k navedeni uredbi vključuje obsežen nabor reform in naložb, ki se vzajemno krepijo in ki jih je treba izvesti do leta 2026. Te naj bi prispevale k učinkoviti obravnavi vseh izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za državo, ali znatnega dela teh izzivov. V tem kratkem časovnem okviru je dokončanje učinkovitega izvajanja načrta za okrevanje in odpornost, vključno s poglavjem REPowerEU, bistvenega pomena za povečanje dolgoročne konkurenčnosti Irske z zelenim in digitalnim prehodom ob hkratnem zagotavljanju socialne pravičnosti. V sporočilu Komisije NextGenerationEU – Pot do leta 2026, sprejetem 4. junija 2025, je pojasnjena časovnica, v skladu s katero naj bi se zaključil mehanizem, določene so smernice za države članice, da bi bilo izvajanje do 31. avgusta 2026 čim uspešnejše, med drugim glede tega, kako naj države članice dodatno racionalizirajo svoje načrte za okrevanje in odpornost, predstavljene so ključne možnosti, ki jih je treba upoštevati pri reviziji teh načrtov, in poudarjeno je, kako pomembno je skrbno skupno načrtovanje pred predložitvijo zadnjih zahtevkov za plačilo leta 2026. Sistematično vključevanje lokalnih in regionalnih organov, socialnih partnerjev, civilne družbe in drugih ustreznih deležnikov ostaja pomembno, da se zagotovi široko prevzemanje odgovornosti za uspešno izvajanje načrta za okrevanje in odpornost.

(22) Izvajanje programov kohezijske politike, ki zajemajo podporo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Sklada za pravični prehod (SPP) in Evropskega socialnega sklada plus (ESS+), se je na Irskem pospešilo. Pomembno je nadaljevati prizadevanja za zagotovitev hitrega izvajanja teh programov, hkrati pa čim bolj povečati njihov učinek na terenu. Irska že ukrepa v okviru svojih programov kohezijske politike, da bi spodbudila konkurenčnost in rast, obenem pa okrepila socialno kohezijo. Hkrati se še naprej sooča z izzivi, vključno s potrebo po povečanju konkurenčnosti, zlasti v severozahodni regiji, ki zaostaja pri gospodarski uspešnosti, ter socialnimi razlikami pri vključevanju prikrajšanih skupin na trg dela. V skladu s členom 18 Uredbe (EU) 2021/1060 mora Irska v okviru vmesnega pregleda skladov kohezijske politike pregledati vsak program, pri čemer mora med drugim upoštevati izzive, opredeljene v specifičnih priporočilih za državo iz leta 2024. S predlogom Komisije, sprejetim

1. aprila 2025 ([15]), je bil rok, do katerega je treba za vsak program predložiti oceno o izidu vmesnega pregleda, podaljšan na obdobje po 31. marcu 2025. Zagotovljene so tudi prožnost, da bi pomagali pospešiti izvajanje programov, in spodbude za države članice, da sredstva kohezijske politike dodelijo petim strateškim prednostnim področjem Unije, in sicer konkurenčnosti na področju strateških tehnologij, obrambi, stanovanjem, odpornosti v zvezi z vodo in energetskemu prehodu, ter naložbam v spretnosti v prednostnih sektorjih, pri čemer se programi ESS+ še naprej osredotočajo na osebe v najbolj ranljivih položajih.

(23) Platforma za strateške tehnologije za Evropo (STEP) predstavlja priložnost za naložbe v eno od ključnih strateških prednostnih nalog EU in torej za krepitev konkurenčnosti EU. Platforma STEP se izvaja prek 11 obstoječih skladov EU. Države članice lahko prispevajo tudi k programu InvestEU, ki podpira naložbe na prednostnih področjih. Irska bi lahko te pobude kar najbolje izkoristila za podporo razvoju ali proizvodnji kritičnih tehnologij, tudi čistih in z viri gospodarnih tehnologij.

(24) Poleg gospodarskih in socialnih izzivov, obravnavanih z načrtom za okrevanje in odpornost ter drugimi skladi EU, bi Irska morala učinkovito obravnavati preostale izzive, povezane z raziskavami in inovacijami, energijo iz obnovljivih virov, energetsko infrastrukturo in omrežji, energetsko učinkovitostjo, trajnostnim prometom, gospodarjenjem z vodo, krožnim gospodarstvom, socialnimi in cenovno dostopnimi stanovanji ter vključevanjem prikrajšanih skupin na trg dela.

(25) Rast produktivnosti na Irskem spodbujajo predvsem multinacionalne družbe, medtem ko je produktivnost domačih podjetij – večinoma so to mala in srednja podjetja – razmeroma nižja od produktivnosti tovrstnih podjetij v EU. To kaže, da je treba povečati domače inovacijske zmogljivosti. Povečana geopolitična negotovost izpostavlja, da je nujno treba zgraditi odpornejše domače gospodarstvo, ki temelji na inovacijah. Javna poraba za raziskave in razvoj na Irskem je med najnižjimi v EU, pri čemer znaša le 0,2 % BDP (0,4 % BND*). Z razširitvijo javnih naložb v raziskave in razvoj bi se okrepil irski inovacijski sistem, obenem pa spodbudila znanstvena odličnost, povečala gospodarska odpornost ter podprla dolgoročna in trajnostna rast. Poleg tega je znaten del državne podpore za raziskave in razvoj v podjetjih v obliki davčnega dobropisa za raziskave in razvoj. Čeprav je to pomemben instrument za spodbujanje naložb zasebnega sektorja v raziskave in razvoj, bi povečanje neposrednega financiranja raziskav in inovacij zagotovilo bolj ciljno usmerjeno podporo za MSP ter povečalo njihovo zmogljivost za inovacije in pomembno prispevanje k širšemu gospodarskemu ekosistemu.

(26) Irska se še naprej zanaša na fosilne vire energije. Ta odvisnost predstavlja velik izziv za zmanjšanje skupnih emisij toplogrednih plinov in doseganje cilja Irske v skladu z uredbo o porazdelitvi prizadevanj, in sicer: emisije, ki niso vključene v sistem trgovanja z emisijami, do leta 2030 zmanjšati za 42 % v primerjavi z letom 2005. Najnovejše projekcije glede emisij kažejo, da Irska ni na dobri poti, da bi dosegla ta cilj.

(27) Irski elektroenergetski sistem je v letu 2024 še naprej kazal znake stresa, saj so bile maloprodajne cene še vedno znatno nad povprečjem EU. To pomeni, da irska podjetja in potrošniki plačujejo premijo za svojo porabo električne energije, kar vpliva na proizvodne stroške in konkurenčnost ter posledično na zmožnost privabljanja in zadrževanja podjetij. Ker so lahko visoki stroški energije neposredna ovira za rast, je ključno obravnavati stroškovne dejavnike za maloprodajne cene energije. Z večjo uporabo energije iz obnovljivih virov, zlasti iz vetrnih elektrarn na morju, se lahko znižajo maloprodajne cene električne energije in zmanjša odvisnost od fosilnih goriv, pri čemer so tako cene kot tudi odvisnost izpostavljene nestanovitnim trgom. Racionalizacija okvira za načrtovanje in izdajanje dovoljenj za obnovljive vire energije, objekte za skladiščenje in naložbe v omrežje električne energije bi lahko pripomogla k pospešitvi in spodbujanju nadaljnjih naložb v uvajanje obnovljivih virov energije.

(28) Nujen element za izkoriščanje ugodnosti, ki jih prinaša znižanje stroškov energije in ki izhajajo iz nadaljnjega uvajanja obnovljivih virov energije, so okrepljena prizadevanja za izboljšanje prožnosti elektroenergetskega sistema ter posodobitev in razširitev zmogljivosti omrežja, vključno z okrepitvijo obstoječega omrežja in čezmejnimi projekti, da bi se zmanjšalo omejevanje. Leta 2023 je bilo treba zaradi omejene zmogljivosti omejiti skoraj desetino vetrne in sončne energije, ta trend pa se v zadnjih letih povečuje. To ohranja visoke cene in zavira prehod na čistejše vire energije. S predvidenim dodatnim uvajanjem energije iz obnovljivih virov, povečanjem odjema električne energije zaradi nadaljnje elektrifikacije ogrevanja in prometa ter vse večjim številom podatkovnih centrov bo elektroenergetski sistem še bolj obremenjen. To kaže, da je treba zgraditi infrastrukturo, ki bo povezovala vse številčnejša središča odjema z oskrbo s proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, in posodobiti obstoječo omrežno infrastrukturo, da bi se povečala njena zmogljivost. S tem povezan element se nanaša na prilagajanje odjema, vključno z ukrepi za krepitev vloge odjemalcev, kot je zagotavljanje, da imajo zasebni odjemalci dostop do dinamičnih cenovnih trgov, kar je lahko pomembno sredstvo za zagotavljanje prožnosti energetskega sistema.

([15]) Predlog UREDBE EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o spremembi uredb (EU) 2021/1058 in (EU) 2021/1056 glede posebnih ukrepov za obravnavanje strateških izzivov v okviru vmesnega pregleda (COM(2025) 123 final).

(29) Stanovanjski sektor je znaten vir emisij toplogrednih plinov na Irskem, saj je leta 2023 ustvaril 9,7 % domačih emisij, pri čemer je stavbni fond eden od ogljično najintenzivnejših fondov v EU. S pospešitvijo ukrepov za energetsko učinkovitost v celotnem stavbnem fondu bi se lažje dosegle sektorske zgornje meje emisij in okrepila energetska varnost Irske. Z izvedbo temeljite prenove stavb in razširitvijo uvajanja tehnologij z nizkimi emisijami, vključno z daljinskim ogrevanjem, bi se zmanjšala izpostavljenost nestanovitnosti cen energije, hkrati pa bi se podprla konkurenčnost in okoljska trajnostnost.

(30) Velik izziv za Irsko je uravnoteženje naraščajočega odjema energije zaradi gospodarske rasti, vključno z razširitvijo digitalne infrastrukture. Kljub znatnemu napredku pri zmanjševanju porabe energije v grajenem okolju se je končna poraba energije leta 2023 povečala za 0,7 %. To je predvsem posledica tega, da stavbe v storitvenem sektorju izravnavajo povečanje učinkovitosti, ki ga prinašajo naložbe v izboljšanje energetske učinkovitosti javnih in drugih zasebnih stavb. Stavbe v storitvenem sektorju predstavljajo približno polovico celotnega odjema električne energije, podatkovni centri pa so leta 2023 predstavljali 21 % izmerjenega odjema električne energije na Irskem. Da bi se dosegli okoljski cilji, hkrati pa preprečila monopolizacija razpoložljivih zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, so potrebni zadostna proizvodnja energije iz obnovljivih virov, ukrepi za povečanje energetske učinkovitosti, ustrezna infrastruktura in prožnost.

(31) Za trajnostno mobilnost je potreben celosten pristop, ki obravnava tako širitev trajnostnih prometnih omrežij kot tudi razvoj učinkovite polnilne infrastrukture za brezemisijska vozila, zagotavlja pravičen dostop v vseh regijah in spodbuja dolgoročno gospodarsko konkurenčnost. Izboljšanje infrastrukture javnega prevoza, vključno z razširitvijo elektrificiranih železnic, je bistveno za razogljičenje in gospodarsko učinkovitost. Z bolj povezanim prometnim omrežjem bi se lahko ublažili zastoji v mestih, spodbudila mobilnost delovne sile in podprla trajnostna rast mest. Izboljšanje povezljivosti med podeželskimi in mestnimi območji je ključno tudi za vključujoč gospodarski razvoj, da bi se zagotovilo, da prehod na nizkoogljično gospodarstvo koristi vsem regijam. Regionalne razlike, zlasti na podeželskih območjih, še vedno ovirajo uvajanje brezemisijskih vozil, pri čemer je razmerje med polnilnimi mesti in vozili 1:21, kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 1:7.

(32) Večje naložbe so bistvene za odpravo stalnih pomanjkljivosti v sistemih oskrbe in čiščenja odpadnih voda, zlasti na mestnih območjih. Te vrzeli bi lahko ogrozile okoljsko skladnost in omejile možnosti za trajnostni medsektorski razvoj, vključno s stanovanjskim sektorjem in sektorji, odvisnimi od vode. Visoke stopnje uhajanja vode, ki so leta 2023 znašale 37 %, so še vedno precej nad povprečjem EU, ki znaša 25 %, koristno pa bi bilo izboljšati učinkovitost več ključnih čistilnih naprav. Kljub prizadevanjem za razširitev pokritosti in zmanjšanje izpustov neprečiščenih odpadnih voda zastarela infrastruktura in omejene zmogljivosti čiščenja še naprej ovirajo napredek na področju kakovosti vode in okoljskih ciljev. Irska se zaradi podnebnih sprememb sooča s pogostejšimi ekstremnimi vremenskimi dogodki, kot so poplave, suše in nevihte, ki lahko preobremenijo vodovodna omrežja in poškodujejo infrastrukturo. Kljub sektorskim načrtom za prilagajanje, razvitim v okviru nacionalnega okvira za prilagajanje, je učinkovito in usklajeno izvajanje še vedno pomembno. V zadnjih letih so potekale razprave o uvedbi mehanizma za določanje cen vode, vendar izvajanje še ni napredovalo. Mehanizem za določanje cen vode, ki bi bolje odražal stroške rabe vode, bi lahko prispeval k stabilnemu in preglednemu okviru za dolgoročne naložbe in načrtovanje na področju vodne infrastrukture, hkrati pa spodbujal učinkovitejšo in bolj trajnostno rabo v vseh sektorjih.

(33) Večje naložbe v pobude za krožno gospodarstvo, vključno z napredno infrastrukturo za obdelavo odpadkov, so bistvene za to, da Irska napreduje po hierarhiji ravnanja z odpadki, spodbuja učinkovito rabo virov ter podpira razogljičenje, konkurenčnost in dolgoročno gospodarsko varnost. Irska ostaja pod referenčnimi vrednostmi EU za krožno gospodarstvo, pri čemer je stopnja recikliranja komunalnih odpadkov leta 2020 znašala 41 %, stopnja krožne uporabe materialov pa je leta 2023 znašala le 2,3 %, kar je oboje precej pod povprečjem EU. Irska morda ne bo dosegla cilja glede komunalnih odpadkov za leto 2025. Da bi se izpolnili okoljski cilji in izvedle ustrezne naložbe v krožno gospodarstvo, je po ocenah potrebnih 749 milijonov EUR letno. Krožno gospodarstvo z zmanjšanjem odvisnosti od uvoženih surovin in povečanjem vrednosti, ki izhaja iz tokov domačih odpadkov, prispeva k dolgoročni gospodarski varnosti Irske ter povečuje trajnostnost njenega gospodarstva in odpornost le-tega na motnje v svetovnih dobavnih verigah in nestanovitnost cen.

(34) Število oseb v zasilnih bivališčih se je v zadnjih treh letih znatno povečalo in doseglo rekordno število 15 000 ljudi. Trenutni programi za preprečevanje brezdomstva so sicer učinkoviti, vendar tega povečanja zaradi obsega problema niso mogli ustaviti. Poleg tega je 59 000 gospodinjstev na čakalnih listah za socialna stanovanja, 84 000 gospodinjstev pa je vključenih v druge sheme subvencij za najemnine. Območja z določenim najvišjim dovoljenim povišanjem najemnin so bila uspešna pri zniževanju rasti cen najemnin, vendar so verjetno prispevala k upočasnitvi zasebnih naložb v fond najemnih stanovanj. Gradnja cenovno dostopnih in socialnih stanovanj se povečuje, vendar še vedno zaostaja za trenutnimi potrebami in cilji, določenimi v irskem načrtu „Stanovanja za vse“, ki zajema obdobje 2021–2030. To vpliva na konkurenčnost Irske, saj ustvarja pritisk na plače in omejuje zmožnost podjetij, zlasti MSP, da privabijo usposobljene delavce. Javni sektor ima težave pri ohranjanju zadostne ravni delovne sile v sektorjih, kot so izobraževanje, zdravstvene storitve in gradbeništvo. To kaže, da so potrebni nadaljnji ukrepi za odpravo omejitev zmogljivosti v sektorju stanovanjske gradnje. To vključuje pomanjkanje omogočitvene infrastrukture, kot so voda in komunalne storitve, nezadostno razpoložljivost zemljišč, negotovosti pri načrtovanju, nezadostne možnosti financiranja, pomanjkanje gradbenih delavcev in počasno uvajanje sodobnih metod gradnje.

(35) Irski trg dela ostaja trden in kaže nizko stopnjo brezposelnosti, vendar je doseganje vključujoče rasti, ki bi koristila vsem skupinam, še vedno izziv. Država si prizadeva za odpravo socialne izključenosti in ovir za zaposlovanje, vendar je stopnja delovne aktivnosti skupin, ki so tradicionalno premalo zastopane, kot so invalidi in starši samohranilci, še vedno pod povprečjem EU. Posledično se te skupine soočajo tudi z nesorazmerno visokim tveganjem revščine. Hkrati sta v ključnih sektorjih še vedno prisotna pomanjkanje spretnosti ter neskladje med ponudbo spretnosti in povpraševanjem po njih, kar kaže na potrebo po večjem ozaveščanju neaktivnih skupin in naložbah v spretnosti ljudi, da bi se spodbudila večja socialna vključenost, pomagalo prikrajšanim skupinam pri izhodu iz revščine in izpolnile potrebe trga dela.

(36) Zaradi tesne medsebojne povezanosti gospodarstev držav članic euroobmočja in njihovega skupnega prispevka k delovanju ekonomske in monetarne unije je Svet leta 2025 priporočil, naj države članice euroobmočja ukrepajo, tudi v okviru svojih načrtov za okrevanje in odpornost, da bi izvedle priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja za leto 2025. Kar zadeva Irsko, naslednja priporočila prispevajo k izvajanju priporočil za euroobmočje iz priporočila za leto 2025, in sicer: priporočila 2, 3 in 4 prispevajo k izvajanju prvega priporočila za euroobmočje o konkurenčnosti, priporočila 4, 5 in 6 prispevajo k izvajanju drugega priporočila za euroobmočje o odpornosti, priporočilo 1 pa prispeva k izvajanju tretjega priporočila za euroobmočje o makroekonomski in finančni stabilnosti –

PRIPOROČA, da Irska v letih 2025 in 2026 ukrepa tako, da:

1. okrepi skupne obrambne in varnostne odhodke ter pripravljenost ob zagotavljanju vzdržnosti dolga v skladu s sklepi Evropskega sveta z dne 6. marca 2025; zagotovi, da očiščeni odhodki upoštevajo pot, ki jo je 21. januarja 2025 priporočil Svet; zmanjša tveganja, povezana z visoko stopnjo koncentracije svojih davčnih prihodkov, med drugim tudi z razširitvijo davčne osnove ter pregledom obsega in učinka davčnih odhodkov; obravnava pričakovano povečanje porabe, povezane s staranjem prebivalstva, in sicer tako, da poveča stroškovno učinkovitost zdravstvenega sistema;

2. glede na veljavne roke za pravočasno dokončanje reform in naložb v skladu z Uredbo (EU) 2021/241 zagotovi učinkovito izvajanje načrta za okrevanje in odpornost, vključno s poglavjem REPowerEU; pospeši izvajanje programov kohezijske politike (ESRR, SPP, ESS+), pri čemer se po potrebi opre na priložnosti, ki jih ponuja vmesni pregled; kar najbolje izkoristi instrumente EU, vključno z možnostmi, ki jih ponujata program InvestEU in platforma za strateške tehnologije za Evropo, da bi se izboljšala konkurenčnost;

3. izboljša poslovno okolje s povečanjem naložb v raziskave in razvoj v javnem sektorju ter podpiranjem povečanja naložb v raziskave in razvoj v poslovnem sektorju, med drugim z bolj neposrednimi instrumenti financiranja, da bi se izboljšala produktivnost domačih podjetij, zlasti MSP;

4. zmanjša splošno odvisnost od fosilnih goriv in pospeši uvajanje obnovljivih virov energije, med drugim tudi z racionalizacijo okvira za načrtovanje in izdajanje dovoljenj; poveča prizadevanja za izboljšanje prožnosti omrežja električne energije in povečanje zmogljivosti, da bi zmanjšala omejevanje; razvije in izvaja strategijo za spodbujanje prilagajanja odjema; izvaja dodatne ukrepe, ki podpirajo energetsko učinkovitost v zasebnih in javnih stavbah, da bi se znižali računi za energijo in stroški energetskega sistema; zagotovi, da priključitev velikih uporabnikov energije na električno omrežje spremljata dodatna zmogljivost za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov in prožnost sistema; podpira naložbe v trajnostni promet, vključno z javnim prevozom, in ga okrepi ob upoštevanju regionalnih razlik; pospeši namestitev javnih polnilnih mest za brezemisijska vozila;

5. poveča naložbe v vodno infrastrukturo za izboljšanje kakovosti vode in zmanjšanje uhajanja vode; poveča naložbe, da bi pospešila krožno gospodarstvo; nadalje razvije infrastrukturo za obdelavo odpadkov, povezano z višjimi stopnjami hierarhije ravnanja z odpadki, ter ekonomske instrumente za preprečevanje nastajanja odpadkov in povečanje vsebnosti ponovno uporabljenih, predelanih in recikliranih materialov;

6. dodatno poveča ponudbo socialnih in cenovno dostopnih stanovanj; odpravi omejitve zmogljivosti v sektorju stanovanjske gradnje z izboljšanjem omogočitvene infrastrukture, gospodarjenja z zemljišči in načrtovanja, pogojev financiranja, ponudbe delovne sile in produktivnosti; okrepi trg dela in socialno vključevanje prikrajšanih skupin, zlasti invalidov in staršev samohranilcev, z vzpostavitvijo bolj ciljno usmerjenega ozaveščanja in izpopolnjevanja.

V Bruslju, 8. julija 2025

Za Svet

predsednica

S. LOSE